

Višina naredi svoje

Pogovor s Stojanom Burnikom

Besedilo: Sara Femec

Prof. dr. Stojan Burnik je raziskovalec alpinistike in kot strasten turni smučar varen in previden. Zdi se, da dela vse in še: predava na Fakulteti za šport, vodi študente pri turnem smučanju in med mogočnimi vršaci naših in tujih gora, sodeluje pri izobraževanju gorskih vodnikov in vodnikov Planinske zveze Slovenije. V višine ga zvabi estetski motiv, ki ga kot vodilnega izpostavlja širok krog ljudi. Upravičeno je ponosen na univerzitetne odprave, ki jih izvajajo in z njimi večajo število ljubiteljev visokih gora. Na teh odpravah ima veliko dela: poleg vodenja opravljajo še meritve in zbirajo zanimive ugotovitve.

Stojan Burnik Arhiv Stojana Burnika

Že nekaj časa se ukvarjate s turnim smučanjem. Kaj se je od začetkov do danes spremenilo glede tehnike poučevanja in značilnosti?

Na turno smučanje gledam z dveh vidikov. Prvi je šolski pogled, povezan s predmetom Zimske dejavnosti, kjer je prišlo do relativno velikih sprememb. Očitati so nam, da turnega smučanja ni v nobenem učnem načrtu, kar je na žalost res. Drugi vidik je čisto osebni, saj turno smučam tudi v privatnem življenju, v prostem času. S tem se ukvarjam že od nekdaj, malo bolj intenzivno pa po vpisu na Fakulteto za šport. Takrat smo imeli alpske pancerje, vezi in smuči. Bil sem med prvimi študenti, ki so imeli turne vezi. Seveda jih ne moremo primerjati z današnjimi. Turno smučam že nekako 40 let. Oprema se je strahovito spremenila. V začetku se z voznimi karakteristikami turnih smučk ni nihče posebej ukvarjal, vse dokler ni Davo Karničar smučal z Everestu. Takrat so mu naredili smučke po njegovih željah. Najbolj kvalitetne smuči so lahke, primerne za trd sneg in strme površine, če govorimo o alpinističnem smučanju ali bolj zahtevnih turnih smukih. Spremenilo se je tudi okovje. Nekakšna nadgradnja turnega in alpinističnega smučanja je tekmovalno turno smučanje, kjer fantje in dekleta težijo k čim lažjim smučkam. Narejen je bil velik napredek, seveda v plus, tudi glede vse ostale opreme. Oprema za turno smučanje

je napredovala do te mere, da lahko s turnimi smučmi vozim po smučišču, pri hoji jih odpnem in hodim skoraj tako kot s planinskimi čevlji.

Začeli ste v hribih?

Že kot mulec sem s starim očetom in teto, zagrizenima hribovcema, hodil v hribe, po Polhograjskih Dolomitih. Nato v Kamniške in Julijske Alpe. Od tega sem prešel na alpinizem, kjer je bilo veliko smučarjev. Smučke so bile še dolge, težke, z alpskim okovjem. Najprej smo dali smučke na ramo, pancerje v nahrbtnik, šli peš gor in se dol peljali. Nato so prišle prve turne vezi, razvijala in izpopolnjevala se je tudi ostala oprema. Vrstni red pa tako: planinstvo, alpinizem in turno smučanje.

Udeležili ste se tudi kar nekaj odprav. Katera se vam je bolj vtisnila v spomin?

Sigurno prva. Od nekdaj sem si želel, tako kot verjetno večina alpinistov, te hribe pogledati od blizu. Zlasti Himalaja me je privlačila. Imel sem srečo in se pridružil celjski odpravi na Nanga Parbat. Po mesecu dni in pol se mi je to okolje usadlo v srce, da sem se že tam odločil, da ni bilo prvič in zadnjič, in res ni bilo. Vodil sem kar nekaj himalajskih odprav. Ponosen sem, da smo organizirali univerzitetne himalajske odprave, bolj ali manj uspešne. Na Gašerbrumu II smo prišli na vrh vsi razen enega člana, ki je žal dobil višinsko bolezen. V prejšnjem študijskem

programu smo imeli izbirni predmet Gorništvu z dejavnostmi v naravi in alpinizem. Študente, ki so se odločili za to področje, smo peljali v Ande in na Elbrus. Na Gašerbrum II, ki je seveda bolj zahteven kot npr. Andi, smo šli brez študentov. Člani so bili diplomanti Univerze v Ljubljani: Irena Mrak, Iztok Tomazin, Primož Kunaver in Andrej Terčelj, različni profili, saj smo pokrivali različna področja. Na vseh odpravah univerze smo delali raziskave, običajno na udeležencih, predvsem kar se tiče fizičnih obremenitev in delovanja organizma v hipoksiji. Irena je, kadar je bila zraven, kot geografinja naredila meritve obremenitev visokogorskega okolja kot posledice trekingov in odprav. Zdi se mi pomembno, da smo na univerzitetnih odpravah opravljali meritve in s tem nadgradili športni dosežek. Ker nas je mnogo zaposlenih na univerzi, smo lahko nato rezultate predstavili tudi študentom in širši javnosti.

Raziskovanje je podalo določene rezultate. Kako se telo odziva na ekstremne razmere, na višino, katere so ključne ugotovitve?

Na žalost splošno veljavnih zaključkov nismo mogli narediti, ker je bil vzorec merjencev majhen, v njem so bili skupaj moški in ženske in starostni razpon je bil dokaj velik. Meritve smo opravili tudi po povratku. Ena od pomembnih ugotovitev je bila, da smo dva meseca po odpravi pri udeležencih ugotovili, da imajo med naporom v

hipoksiji (zmanjšani vsebnosti kisika v zraku) pri enaki obremenitvi kot pred odpravo višjo saturacijo – nasičenost krvi s kisikom. V normalnih pogojih (normoksiji) razlik pri meritvah pred odpravo in po njej ni bilo. To je v nasprotju s teorijo, da učinki aklimatizacije po vrnitvi v normalno okolje relativno hitro izginejo. Očitno so nekateri dejavniki aklimatizacije pri naših merjenjih ostali še dva meseca po vrnitvi v normalno okolje. Vse meritve smo opravili pod vodstvom dr. Antona Ušaja. Trudimo se, da bi še naprej raziskovali, vendar je situacija ta hip neugodna. Ugotavljali smo tudi odziv posameznih skupin glede na njihove priprave pred odpravo. Nekateri so trenirali po natančno določenem programu, drugi pa brez natančnega načrta. Primerjali smo fizično pripravljenost na samem terenu glede na čas, ki so ga porabili za pristop, opravljali smo tudi meritve in predvsem ugotavljali fizično pripravljenost s pomočjo srčnega utripa. Generalno lahko povem, da so tisti, ki so trenirali po določenem sistemu, na začetku odprave lažje prenašali napore in bili boljši. Razlika med tistimi, ki so sistematično trenirali, in tistimi, ki niso, se je proti koncu odprave, ko je prišlo do aklimatizacije in izčrpanosti, dramatično zmanjšala. Očitno je višina naredila svoje. Rezultate moramo jemati z rezervno, saj je bil vzorec majhen, v njem pa so bili tako moški kot ženske.

Zapisali ste, da ste imeli pri vzponu na Šišo Pangmo zaradi nestabilnega vremena živahno debato. Kako kot vodja usklajujete različne značaje ljudi?

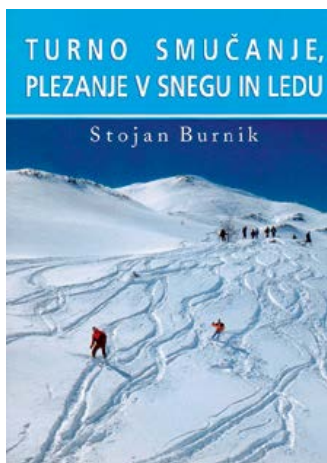
Na Šišo Pangmo smo šli Iztok Tomazin, Bojan Leskošek in študent Robert Pritrznik, ki je zdaj že diplomiral in je odličan alpinist. Imeli smo smolo, saj je v tistem času plaz zasul Davida Bridgesa in Alexa Lowa. Pri plezanju smo ugotovili, da je načrtovana smer zaradi novozapadlega snega nevarna. Vrnili smo se in izbrali drugo smer. Na žalost je vmes zapadlo okoli meter snega. Kot vodja sem rekel, da moramo počakati in se potem odločiti, ali nadaljevati ali ne. Mlajši kolega je bil nestrpen, saj je želel priti na vrh. Študentje so si na vseh univerzitetnih odpravah vse stroške pokrili sami. Razen moralnega pritiska nisem mogel veliko narediti. Na enega od vzponov je mladi kolega odšel sam in naslednji dan smo se srečali, v vmesnem času sem imel velik kamen na srcu, da se ni kaj zgodilo, saj je bilo res veliko snega. Podobno je bilo na vseh univerzitetnih odpravah. Ta izkušnja me je naučila, da smo se s študenti zmenili, tudi podpisali so, da bodo ubogali navodila vodje. Kasneje teh težav ni bilo več, da nekdo ne bi naredil dogovorjenega. Nikoli ni bilo tako, da bi sam določil, kaj naj se naredi, vedno smo se usedli in dogovorili. Na odpravah je bil vedno prisoten še kdo od mojih kolegov s fakultete. Največkrat Blaž Jereb, ki je sodeloval pri

S študenti na Selišnik Arhiv Stojana Burnika

sprejemanju odločitev. Na odpravi na Gašerbrum II smo bili različni profili, starejši smo bili, bolj razumni. Splet okoliščin včasih zapelje zadeve v plus ali minus. Dolgo časa smo čakali na vreme, in tudi če je bil kdo trmast, se enostavno ni dalo iti naprej. V prvem poizkusu dvema ni uspelo. Naslednji dan sta poizkusila še enkrat. Ostali smo šli dol, mene je seveda zelo skrbelo za oba, članico in člana. Na srečo se je končalo brez zapletov. Zatem sem se odločil, da odprav ne organiziram in vodim več, ker je to velika psihična obremenitev, zlasti če pelješ študente. Kogarkoli, posebej še študente, saj je kljub podpisovanju dogovorov vodja najbolj odgovoren. Vedno sem si oddahnil, ko smo prišli živi in zdravi nazaj.

Raziskovali ste vpliv motivacije in kaj ljudi žene v hribe. Se ugotovitve skladajo z vašimi potrebami po obiskovanju gora?

S Tanjo Kajtna in kolegom Matejem Tuškom smo raziskovali nekatere osebnostne lastnosti alpinistk in alpinistov. Motilo me je to, da so ljudje alpinistom in himalajcem lepili oznako samomorilcev, ljudi, ki brezglavo iščejo nevarnost. Te raziskave so potrdile nasprotno. Alpinisti smo zelo umirjeni, samozavestni, znamo oceniti situacijo, ne reagiramo preveč emocionalno, smo relativno odprti. Diplomiral sem

Stojan Burnik je avtor knjige Turno smučanje, plezanje v snegu in ledu. (Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2003)

s področja motivacije. V vprašalnik je bilo vključenih veliko ljudi. Bojim se, da ljudje odgovarjajo malo klišejsko, vendar po drugi strani doživetje v gorah ni klišejsko in izmišljeno, saj ga tudi sam doživljam skozi estetsko dimenzijo in estetiko postavljam na zelo visoko mesto. Razen ko grem plezat, takrat na prvo mesto postavim dosežek, saj želim preplezati smer. Tudi ko sem v smeri, pogledam naokoli in uživam v razgledu. Estetski motiv se je vedno, zelo izrazito, pojavljal kot vodilni, tudi pri meni. Zelo pomemben je tudi zdravstveni motiv. Tekmovalni in samopotrjevalni motiv je bil uvrščen na sredino. Pri otrocih smo delali podobno anketo: visoko so postavili željo po uspehu. Tudi pri njih je estetski motiv na vrhu in otroci po navadi ne lažejo.

Očitek javnosti je, da vrhunski alpinisti hodijo po robu, kjer po eni strani ogrožajo lastno življenje, po drugi pa le tako lahko naredijo korak višje.

Tukaj smo hinavci, mediji in publika. Če alpinisti danes ne postavijo takih ciljev, da dejansko hodijo po robu, potem pozabite na sponzorje. Ti isti sponzorji jim potem očitajo, da tvegajo in izzivajo usodo. Danes, če organiziram univerzitetno odpravo, ne bom dobil niti centa. Tomaž Humar je bil izrazit primer vrhunskega alpinista, ki si je postavljал visoke cilje, saj je na ta način dobil sponzorje. Tudi njemu so marsikaj očitali. Poleg tega ljudje mešajo vrhunske športnike z rekreativci in amaterji. Vrhunski alpinisti so vrhunsko pripravljeni, plezajo od malega. V normalnih pogojih plezajo izjemno težke smeri in se šele nato odpravijo v visoka gorstva. Tudi to ljudje pozabljajo. Medijem zamerim, ker zahtevajo akcijo,

da se nekaj dogaja, in jo nato tako rekoč obsojajo. Zamerim tistim, ki bi morali pisati strokovno, pa jih včasih zanese v moraliziranje in obsojanje.

Kako domači gledajo na vaše odprave? Kakšna je komunikacija v času odprav?

Ko sva se spoznala z ženo, sem že plezal, turno smučal in hodil v hribe. Te dejavnosti sem tudi v poklicnem življenju vpletal v vse učne načrte, v srednji šoli in na univerzi. Planinstvo je bilo vedno prisotno v mojem delu. Doma so to najprej žena, kasneje otroci, sprejeli kot normalno. Nekaj se je od začetkov bistveno spremenilo. Ko sem

šel prvič v Himalajo, sem šele po mesecu in pol dobil pisma, ki so me čakala na ambasadi v Islamabadu. Danes imamo satelitske telefone. To ima dobre in slabe strani. Včasih doma niso vedeli, kdaj se odpravljamo proti vrhu, takrat naj bi bilo najbolj nevarno. Zdaj pa vedo, saj se javljaš, čeprav ne poveš naravnost, in glede na izkušnje, ki jih imajo, lahko sklepajo. Takoj v dolini, ko sem na varnem, sporočim, da je vse v redu, to je pozitivna stran, saj je doma konec skrbi. Tudi zdaj, ko se odločam za odpravo, so najprej seveda pomisleki, nato, ko žena vidi, da je stvar odločena, me vedno podpira in mi pomaga. To je zelo pomembno. Če doma nimaš razumevanja, greš na odpravo s težkim srcem in slabim občutkom, kar v vseh pogledih negativno vpliva na alpinista. ●

Jutro na Podrti gori
Arhiv Stojana Burnika

